

Tucson messen '94

En af Verdens fineste Aquamariner, over 40 cm stor, ubeskadiget med fin farve og på en pude af Muskovit krystaller. Stykket har ikke været mishandlet med fluss-syre, så selv Muskoviten er velbevaret.

Tucson i Arizona den ultimative stenmesse - byen belejres af stenfolk i tre uger! I år var der omkring 25 udstillings-steder med ialt 3-4000 udstillere og ca. 30,000 besøgende på "Main Show". Man overser uvægerligt en masse!

Mineraler

Der var stor forhåndsinteresse om en samling fra Tsumeb og Kombat, som havde tilhørt John Innes, minernes chef-geolog 1974-1986. I sin levetid havde han solgt mange fine stykker - folk talte stadig om en 20 cm lang Schultenit krystal! I parentes bemærket: Schultenit er sjældent, ligner Gips og Tsumeb-samlere er glade for et lille stykke af med millimeter-store krystaller! Selvom der altså var "pillet" en del i samlingen, var der pragtstykker: Pladefor-

mede enkelt-krystaller af Anglesit op til 15 cm, et par 12 og 25 cm store "skeletter" af Cerussit-tvillinger, en 25 cm "dørstopper" med Dioptas xx - egentlig ikke smuk, men den største krystal var da omkring 4 cm! - og et kors af to lysegule, 6-7 cm sammen-voksede Mimetit xx. Stykket er limet, men er en af Verdens bedste Mimetiter - i din bog om Tsumeb er dét stykke afbildet! Af sjældenheder noterede jeg Ludlockit (orange-brune hår i hulrum), Segnit xx (3 mm brune bipyramider), Schaurteit (hvi-

En af de meget sjældne palmer med fisk fra Green River Shale i Wyoming.

de radiære nåle i matrix), Brunogeierit og Stottit (meget sjældne og små, man må stole på, de er der!), Lammerit (lyseblå skorpe med Chalcantit) og Wolframit (sort, bladet og kedelig). Wolframit? Ja, men hvem har dét fra Tsumeb? Alle har Azurit, Wulfenit o.s.v., men Wolframit? Materialet fra Kombat var mest interessant, da der ikke har været så meget på markedet - en 22 cm cyklisk trilling af Cerussit var enestående, omend beskadiget, sjældne Kombatit xx til 4 mm og 8 cm blade af Defernit i matrix også interessante.

Der var også syd- og sydvest-afrikanske mineraler fra andre kilder - Taperssuatsiait (5-7 mm neg af brune hår, bedre end materiale fra Grønland), Ephesit (lyserøde krystaller i hulrum), skinnende blanke Hæmatit xx til 20 cm fra Wessels Mine, Hausmannit oktaedere op til et par cm og meget fin Shi-

gait fra N'Chwaning.

Materiale fra klassiske lokaliteter omfattede en smuk Antimonit fra Ichinokawa (disse plejer at være imponerende, men ikke særligt smukke) med en 35 cm høj enkeltkrystal, en 20 cm do. skråt over kors og enkelte mindre - netop dén ville jeg godt have haft. Et smukt gammelt stykke, som nogen har hæget om og som på grund af sin udformning er enestående, siger mig mere end disse kulørte stykker med store plader af Guld, røde Turmaliner, blå Aquamariner o.s.v. - det er som at sammenligne Den hellige Gral med et fastelavnssris!

Andre oversøiske herligheder fra den gang, Verden var en anden, omfattede en dejlig 15 cm Chalcocit med matte blå xx til 1 cm fra Bristol i Connecticut, Rutil fra Graves Mountain i Georgia (en løs dobbeltermineret krystal på 15 cm og en tvil-

ling-krystal i samme størrelse på matrix) og smukke stykker fra Franklin: 3 cm mørkerøde Rhodonit xx og 6 cm lyserøde do. på 6-8 cm matrix, et 16 cm stykke Franklinit, bestående af tre skarp-kantede, sammenvoksede xx og en 10 cm stor "hysterisk rosa" Hodgkinsonit.

Det nye

Som systematisk samler havde jeg fornøjelse af Szenicsit, et nyt mineral fra Tierra Amarilla i Chile. Nye mineraler er ofte grå, kedelige og massive, men pludselig fandt en gut - Terry Szenics - en masse store mørkegrønne krystaller i Chile; op til 3-4 cm store plader på matrix til 25 cm! Han troede, der var tale om Brochantit, men analysen viste, at det var et nyt mineral, kobber-hydroxy-molybdat, en analog til Lindgrenit, som også fandtes i nærheden.

Kvarts med Galena lyder ikke fantastisk, men pæne, rene Kvarts krystaller fra Arkansas - op til over 20 cm - med indeslutninger af dendritisk, sølvskinnende Galena er aldrig set før. Der var også enkelte stykker, hvor Galenaen var opløst og havde efterladt hulrum - meget specielt. Jalgoan i Maharashtra på Deccan Plateauet i Indien (det er ikke "Poonah" altsammen) er en ny kilde til rosa Stilbit enkeltkrystaller på tynde "grene" af Kvarts, farvet sortgrøn af indesluttede ler-mineraler; store (op til 6-8 cm) Apophyllit xx med flad terminering og farvezonering (lys grøn og grålig); spændende Calcit krystaller og meget flotte Stilbit neg.

Ägirin kommer normalt som stænglede krystaller i matrix eller små nåle i hulrum., så når man pludselig ser et neg-formet aggregat af spejl-blanke, sorte, velterminerede krystaller - 35-40 cm lange! - fra Mt. Malosa i Malawi, er man ude over "reference-stykkerne". De folk har åbenbart et sted, der minder om Narssarssuk i Grønland, bortset fra at mineralerne er pæne! Ikke bare Ägirin, men vi har da også set Parisit/Synchysit, Epididymit og andet interessant.

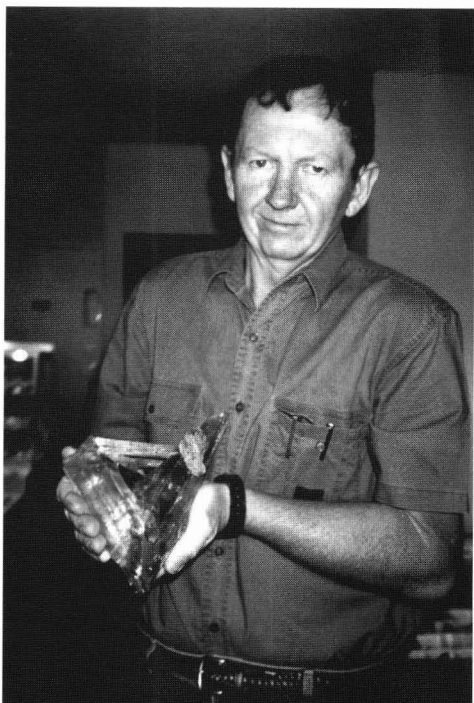
Rocket Claim ved Lake George i Colorado er en forholdsvis ny lokalitet for Ama-

zonit xx (op til 6 cm) med Røgkvarts. For det meste er farven ikke fantastisk, men enkelte stykker har tyrkis-farvet Amazonit og gråbrun Røgkvarts. Det er en ny mine (åbnet 1993), så der er håb om mere fint materiale derfra.

Diamanter på matrix kender vi til hudløshed - russisk Diamant på sydafrikansk sten med hollandsk lim - men på messen sås faktisk naturlige stykker - russisk Diamant på russisk sten uden lim! De stammer fra Oudachnay Minen, Yakutsk i Ural og "redes" af vakse arbejdere, der tager dem fra på transport-båndet. Når malmen knuses, overlever enkelte stykker kimberlit og da Diamanterne udskilles automatisk med UV lys, udskilles også enkelte stykker kimberlit med en Diamant i overfaden. Endelig et eksempel, hvor den automatiserede minedrift fører til at vi FÅR gode stykker, ikke MISTER dem.

Et par miner er genåbnet for at udvinde mineraler til samlere. Forventningerne var størst til San Francisco Mine i Mexico, som tidligere gav store, klare, mørkeorange Wulfenit xx med kugler af tæt sammenvoksede orange-brune Mimetit xx. Det nye materiale står desværre ikke mål med det klassiske - kun få stykker i rimelig kvalitet og meget lidt Mimetit. Bunker Hill i Kellogg, Idaho var faldet bedre ud - der var masser af Pyromorphit allevegne! Brun, gulbrun og skrigende grøn, belægninger, kugler til 1 cm og parallelt-voksede krystal-aggregater. Især kabinet-stykker bestående af udelukkende velformede, parallelle sekskantede lysegrønne xx var absolut betagende. At minedriften så har været så kostbar og antallet af gode stykker så lille, at de er udenfor de flestes rækkevidde, er beklageligt, men det er rart at have SET dem! I en mere afslappet pris-klasse var Cerussit fra Flux Mine i Arizona - aggregater af tæt sammenfiltrede hvide, tenformede xx på brun til sort Limonit - ikke superstykker, men ganske nydelige.

Der var et "nyt fund" af sherry-farvede Topas xx fra Thomas Ranges i Utah - xx til ca. 5 cm i rhyolit - som var interessant der-

Den australske handler Blair Gartrell med en 22 cm cyklisk trilling af Cerussit fra Kombat Mine i Namibia.

ved, at der sad fine Bixbyit xx (til 2-3 mm) sammen med Topasen.

Når talen falder på Epidot, nævner europæere altid Knappenwand og amerikanere Prince of Wales Island i Alaska (vi burde alle skæve til Tormiq i Afghanistan og Landi Khotal i Khyber Pass, men det er en anden historie!) - denne gang fører amerikanerne! Begge steder har leveret meget fine - og meget forskellige - stykker, men Prince of Wales Island er stadig produktiv. Bedst var et 25 cm stykke med Kvarts xx, hvorpå der sad et halvt dusin op til 5 cm store mørkegrønne Epidoter; krystalform som et oktaeder, hvor to modstående spidser er skåret væk.

Fossiler

USA er dinosauernes hjemland og man kommer ikke til Tucson uden at se både dem og andre døde dyr. En dramatisk opstilling af skeletterne af en 3.5 meter

lang Xiphactinus (rovfisk) med en angribende Platecarpus (mosasaur) prydede receptionen i et motel. Begge er fra Kridttiden og fundet i Kansas og selvom der lidt "Hollywood" over opstillingen, er der lidt fornuft bag - man finder faktisk Xiphactinus knogler med tandmærker fra mosasaurer!

Fordelt på messen var der 3 æg fra elefantfuglen, Aepyornis maximus, fra Madagascar - over 30 cm store! Disse ret nye fossiler - få tusinde år gamle, fuglen uddøde i historisk tid - er limet af mange små stykker og ofte rekonstrueret af skaller fra flere æg, men er ikke desto mindre imponerende.

Nok så interessante var placodermer, primitive fisk fra Devon (altså rundt regnet 400 millioner år gamle), fra Canada og carpoider (uddød gruppe pighude) fra Wheeler Shale i Utah (mellem Kambrium, ca. 550 millioner år gamle).

Hvis man bryder sig om vulgærfossiler, byder den fantastiske eocæne (ca. 35 millioner år gamle) Green River Shale fra Wyoming på utallige muligheder: En tre meter høj plade med et enormt palmeblad og fisk op til 40 cm - de fleste stykker med både palme og fisk er kompositter, men dette stykke var faktisk originalt! Eller måske en halvanden meter lang skildpadde ?

Forfalskninger

Tucson er så stor, at der også er mange plattenslagere. Mange handler i uvidenhed, andre givetvis ikke og da messen er "ucensureret", sælges noget materiale under falske forudsætninger. Jeg så et stort parti "Staurolit" 90 grader tvillinger - løse og som smykker - som er en finkornet glimmer, savet i passende facon og farvet eller olie-behandlet.

Der var også store "Zincit" krystaller fra Polen (krystaller af zink oxyd fra en ovn) og en enkelt handlers skilt om, at de opstod ved et uheld og derfor er "naturlige" forekommer patetisk.

Næsten alle gode fossiler er repareret eller delvist rekonstrueret - det lægges der ikke

skjul på! - og det er sværere at pege fingre ad nogen, men jeg bed mærke i 30-60 cm plader med 10-40 store trilobiter (Phacops) fra Marokko. Trilobiterne er gode nok, men pladen Disse herlige dyr, som vi har set så mange af på messerne findes næsten altid enkeltvis, meget sjældent to ad gangen, men 20 ? 30 ?!? 40!!!! Trilobiter af gennemsnitlig kvalitet monteres i en plade, bestående polyester med sten-pulver (se på matrix, der ofte rummer små luftblærer mellem trilobiterne og det lugter af nylavet speedbåd).

Meteoriter

Sten bliver sjældent bedre af at falde ned, men meteoriter er undtagelsen - pludselig er en dum basalt en formue værd! Der var flere nyheder: Store (stykker på 3-400 kg) af den kinesiske Nantan meteorit (jern-nikkel), et pænt kvantum fra Sikhote-Alin i Kazakhstan (jern-nikkel; størrelse for det meste valnød til knyttet barnehovede) og stadig en del af den fine Gibeon, Namibia (også jern-nikkel). Nok så interessant var mange ganske store (til 20-25 cm) stykker "Libyan Desert Glass", lyse grågrønne impaktiter fra ørkenområdet nær den libyske-egyptiske grænse. I den sophistikerede afdeling sås et lille kvantum af M'Bale meteoriten (sten) fra Uganda.

Smykker o.s.v.

Vi mineral-samlere er ikke glade for mishandlede (slebne) sten, men når man er ude i journalistisk ærinde, må man hellere tage et par noter. Allura er et nyt australsk slibemateriale - skrigende lysegrøn Gaspeit og andre nikkel-mineraler. Det er dyrt (sælges per carat!), men meget anderledes. Tilsyneladende er alt materiale oparbejdet til cabochoner på sliberier i Asien.

En forhandler af antikke smykker havde to smykker med "hvide" Opaler - 22x35 mm cabochon og 20x45 mm dråbe - med så megen farve, at de også funkede i halvmørke! Sådan er en RIGTIG Opal. Min personlige favorit var en stor Rubin - 9 ct er stort for Rubin i god farve - diskret monteret i rødguld med brillianter. Et stately smykke, der ventede på en dame med

format.

På det mere jordnære plan var iriscerende Andradit fra Hermosillo, Sonora i Mexico - grumset olivenbrun med farvespil som "Månesten" i blå og grønligt, efter sigende på grund af tvillingdannelse i krystallerne.

Særudstillinger, sølv

Årets tema for særudstillingerne på "Main Show" var Sølv og sølvholdige mineraler. Man ser frem til særudstillingen; ca. halvanden hundrede montere der er en stor oplevelse. Man kan altid beklage det, der ikke var der (Sølv fra København, Proustit fra Santiago de Chile o.s.v.), men jeg vover påstanden, at intet museum i Verden har nogensinde kunnet præsentere en Sølvudstilling i dén kvalitet.

Jeg kan kun give et meget overfladisk indtryk, men jeg så bl.a. fra Kongsberg et 7 cm stykke Sølv med Spinel-tvillinger til 2 cm, et 4 cm stykke med 8-10 mm terningformede xx, som IKKE var rensat til ukenlighed (mange lider af den misforståelse, at Sølv skal være blankt!) og et uoverskueligt antal stykker Trådsølv - man bliver helt blasert! Det interessanteste var et stort antal sjældne mineraler i exceptionelt gode stykker, alle disse grå sølv-mineraler, vi normalt kun ser som små, massive indslutninger, stod pludselig dér med store krystaller! 1-3 cm askegrå Hessit xx fra Botes (Zlatna, Rumænien) på håndstykker; 5-10 mm velformede Aguilarit xx i 5 cm stykke fra San Jose Mine (Guanajuato, Mexico); 1-1.5 cm Dyscrasit xx fra St. Andreasberg (Harz, Tyskland); Sternbergit xx til 1.5 cm fra Hiendelencina (Spanien) og flotte Freieslebenit xx fra samme sted; sort og skinnende Stephanit xx til 1 cm fra Příbram (Böhmen) og op til 2-3 cm fra St. Andreasberg; 5-10 mm velformede Argyrodit xx på 5 cm matrix fra Colquechala (Potosi, Bolivia) og talrige Pyrargyrit xx fra mange steder (St. Andreasberg, Tyskland; Fresnillo, Mexico; Colquechala, Bolivia; Uchucchacua, Peru) - og selvom der ikke var det store udvalg i farver, var hvert eneste stykke smukt!

Humboldt Universitet (Berlin) medbragte et meget smukt 18 cm stykke Trådsølv fra Freiberg (de er sjældnere end stykker fra Kongsberg), et 15 cm Kongsberg stykke med xx (terninger) til 1 cm og et meget spændende 10 cm stykke Pyrrargyrit, bestående af to sammenvoksede plade-formede xx fra Aue-Alberoda i Erzgebirge.

Den store mexicanske samler, Miguel Romero, havde også fået en montre i "museums-størrelse" og viste en 15 cm Achantit (med hopper-xx til 2 cm) fra Mina Pedrazzini (Arizpe, Sonora); en 7 cm Pyrrargyrit (xx til 5 cm) fra Fresnillo og en utrolig 4 cm Jalpait med xx til 3 cm fra typelokaliteten Jalpa (Queretaro).

Staatliches Museum für Geologie und Mineralogie, Dresden, viste nogle historiske stykker, deriblandt en 7 cm Pyrrargyrit (xx til 5 cm) fra Römischer Adler i Johanngeorgenstadt, som var samlet før 1763. Var det en hilsen til de historie-hungrende amerikanere ?

Musée Nationale d'Histoire Naturelle (Paris) fulgte stilen med krystallografen Hauy's typer til arbejdet på Pyrrargyrit og Proustite og en nydelig 22 cm krøllet Trådsølv fra Kongsberg, som Christian d. VII gav til Louis XV i 1770.

Man skulle ikke tro, at to 2-3 cm store stykker kunne "fylde" en montre, men det kan de! Når museet fra Sorbonne (Paris) udstiller sin Cumegeit - en ca. 2 cm enkeltkrystal og en trilling på ca. 3 cm fra Boleo, Baja California i Mexico - er montren "fuld" og der er masser af mennesker foran den! Disse to stykker med deres stærke mørkeblå farve er i særklasse, ganske uvirkelige.

Norsk Bergverksmuseum (Kongsberg) høstede fortjent anerkendelse, især for deres 40 cm Trådsølv. Selv foretrækker jeg det lidt mere bastante 12 cm stykke med xx til 2 cm og den lille, graciøse 8 cm tråd med een Calcit x på tværs - det er et frækt stykke!

Øvrige særudstillinger

I særudstillingerne uden for temaet vises udvalgte stykker fra private og offentlige

samlinger. Mange indgår i konkurrencer om "bedste stykke", "bedste miniature", "bedste begynder" o.s.v. - der uddeles et umådeligt antal diplomer, priser o.l.

Der var en 7 cm Sellait fra Brumado (Bahia, Brasilien) med xx til 5 cm - der var aldrig mange af disse prægtige stykker og gode Sellait krystaller er ikke fundet andre steder; en 14 cm lysende blå Caledonit med xx til 3 mm fra Mammoth Mine i Tiger, Arizona og en 7 cm Whewellit med xx til 4 cm fra Burgk (ved Dresden, Tyskland) imponerede på grund af den høje kvalitet af disse ualmindelige mineraler og en 7 cm Chrysoberyl trilling fra Itaguassu (Espírito Santo, Brasilien) var ganske utrolig.

To montere med turmaliner, udvalgte fra forskellige samlinger var betagende, store stykker med fantastiske, røde krystaller fra Californien (Pala Chief, Himalaya og Tourmaline Queen Mine) - ikke ét af disse var "reference-kvalitet", hvert eneste af de ca. 30 stykker var et pragtstykke, flere af dem velkendte fra fotos i mineralbøger. Men det stykke, der virkelig blev talt om var fra et nyt fund i Paprok, Afghanistan: En stor, kulsort, skinnende Røgkvarts krystal med en 3-4 cm tyk, veltermineret, rød-violet Turmalin. På grund af farve og kvalitet, givet den bedste Turmalin, der er kommet fra Afghanistan.

Klubben Mineralogical Association of Dallas havde lavet en fællesmontre - sådan kan man også lave udstillinger, det behøver ikke være een mand, een montre - med gode stykker fra medlemmernes samlinger og jeg faldt for en 12x12 cm Fluorit fra Mont Blanc i Chamonix, Frankrig med store røde oktaederiske krystaller. Disse alpine Fluoriter har altid været meget efterspurgt, men det er sjældent at se et egentligt smukt stykke.

Montere med mineraler fra en bestemt lokalitet, har altid min interesse - der kan man som regel lære noget. William Pinch viste en smuk montre med Tsumeb mineraler: En 3 cm Stottit med xx til 1 cm, stykker af de sjældne Warikahnit, Söhngeit,

Reinerit og Kegellit - alle store nok til tydeligt at se, hvad der var tale om! Et par 4-5 cm stykker Schneiderhöhnit med 1 cm krystaller var en smuk afrunding af det tema.

Evan Jones, som er specialiseret Bisbee samler, viste en montre med prægtige stykker fra denne kobbermine i Arizona: En 16-17 cm dybt blå, skinnende Azurit "blomst", skarpkantede Azurit xx på lysegrøn Malakit - et stykke med glimrende kontrast - og et stort stykke af den langhårede Cuprit var. Chalcotrichit.

Der var meget få særudstillinger med fosiler og kun een var virkelig spændende: En fossil svømmefugl uden vinger, *Hesperornis gracilis*, (øvre kridt, Niobrara Chalk, ca. 83 millioner år gammel) fra Logan Co. i Kansas.

Der var også en del slebne sten og kunsthåndværk. Jeg vil karakterisere den 15 cm lange rumfærge, slebet af eet stykke

Kvarts, med ialt 1100 flader og en vægt på 1000 ct som udpræget "Americana"! Især i USA findes et betragteligt antal sten-slibere, som især laver figurer, intarsia eller andre mere komplekse ting - der findes andet end cabochoner og brilliant-slib.

Rygter

Under en messe dukker altid gode rygter op. Blandt de beklagelige er, at minerne i Dalnegorsk lukker (Ilvait, Datolit, farveløs og lysegrøn Fluorit, Danburit og Pyrrhotit) og vi mister også den elskede klassiker Tsumeb; den mine, der har produceret det største antal spektakulære mineraler: Aldrig mere decimeter store Azurit xx, blændende Dioptas, Cerussit i uendelig variation, den sidste Schneiderhöhnit krystal og de sidste Ludlockit nåle er fundet ... Snøft! Det er kun en ringe trøst, at næste års tema for særudstillingerne i "Main Show" er Topas, selvom der nok skal dukke et stort antal fantastiske stykker op!

Inför mässorna hösten 1994 ...

... ring oss gärna i förväg

 013 - 14 07 50

så packar vi med speciellt till Dig

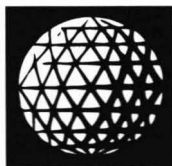
just det Du har tänkt att köpa av oss!

Västerås

1 - 2 Oktober

Hallstahammar

26 November

RUBÉCO

STEN OCH MINERAL HB

TEL. 013-14 07 50

Box 6052

S-580 06 LINKÖPING, SVERIGE

Vi ses!

Runa och Berth